

5. gyakorlat: Adatnyerés térképről. Alapanyag-torzulás. A terület-meghatározás különböző módszerei.

A gyakorlathoz szükséges felszerelés hallgató páronként:

- 1 db Majzik-féle háromszögpár
- 1 db poláris felrakó
(esetleg 1 db planiméter érdekességként)
- 1 db nagyméretarányú térkép (vagy térkép részlet)
- 1 db tudományos zsebszámológép

A gyakorlat tartalma:

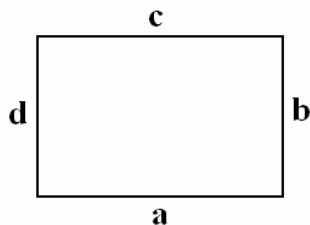
A hagyományos térképek szerkesztésének egyszerű eszközei. A hagyományos térképszerkesztés menete. A Majzik-féle háromszögpár és a poláris felrakó használatának bemutatása. Adatnyerés hagyományos térképről. A méretarány és a meghatározási pontosság összefüggése. Az örkereszték szerepe. A térképanyag torzulásának meghatározása. A terület-meghatározás különböző módszerei.

A gyakorlat előtt elolvasásra javasolt irodalom:

Krauter: Geodézia (371-409. oldal)

A gyakorlathoz kapcsolódó számpéldák:

1. példa

Határozzuk meg az ábra jelöléseinek figyelembevételével a $750 \text{ mm} \times 500 \text{ mm}$ névleges és az alábbiakban megadott mért méretekkel rendelkező térképszelvény területváltozási együtthatóját!

$$a = 748,5 \text{ mm} \quad b = 501,1 \text{ mm} \quad c = 748,9 \text{ mm} \quad d = 500,9 \text{ mm}$$

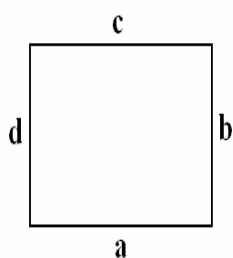
$$\text{Mért értékek: } e = \frac{a+c}{2} = \frac{748,5+748,9}{2} = \mathbf{748,7 \text{ mm}}$$

$$f = \frac{b+d}{2} = \frac{501,1+500,9}{2} = \mathbf{501,0 \text{ mm}}$$

$$\text{Számított terület: } T = e \times f = 748,7 \times 501,0 = \mathbf{375 \text{ 098,7 mm}^2}$$

$$\text{Elméleti terület: } T_{elm} = 750 \times 500 = \mathbf{375 \text{ 000 mm}^2}$$

$$\text{Területváltozási együttható } \xi = \frac{375000,00}{375098,70} = \mathbf{0,999 \text{ 737}}$$

2. példa

Határozzuk meg az ábra jelöléseinek figyelembevételével a $750 \text{ mm} \times 500 \text{ mm}$ névleges és az alábbiakban megadott mért méretekkel rendelkező örkereszt-négyszet területváltozási együtthatóját!

$$a = 98,8 \text{ mm}$$

$$b = 100,2 \text{ mm}$$

$$c = 98,9 \text{ mm}$$

$$d = 100,1 \text{ mm}$$

Mért értékek: $e = \frac{98,8 + 98,9}{2} = \mathbf{98,85 \text{ mm}}$

$$f = \frac{100,1 + 100,2}{2} = \mathbf{100,15 \text{ mm}}$$

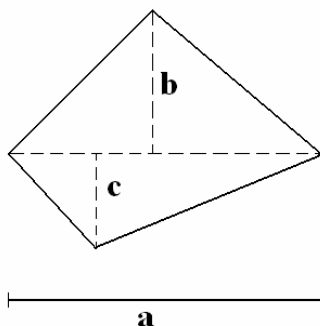
Számított terület: $T = e \cdot f = 98,85 \cdot 100,15 = \mathbf{9\ 899,83 \text{ mm}^2}$

Az elméleti terület: $T_{elm} = 100 \cdot 100 = \mathbf{10\ 000,00 \text{ mm}^2}$

Területváltozási együttható: $\xi = \frac{10000,00}{9899,83} = \mathbf{1,010\ 118}$

3. példa

Számítsuk ki az ábrán látható földrészlet területét!

A földrészlet térképről lemerít méretei, terepi hosszakra átszámolva:

$$a = 234,8 \text{ m}; b = 102,8 \text{ m}; c = 89,5 \text{ m}$$

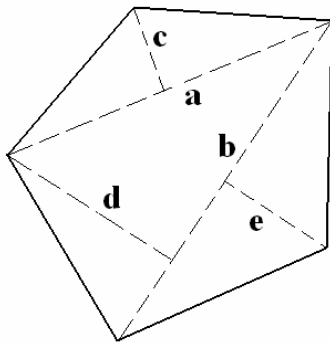
$$T = \frac{b+c}{2} \cdot a = \frac{102,8 + 89,5}{2} \cdot 234,8 = \mathbf{22\ 576 \text{ m}^2}$$

Számoljuk ki, mennyi a javított terület, ha a földrészlet az 2. példában szereplő örkereszt-négyszetbe esik!

$$T_{jav} = \xi \cdot T = 1,010\ 118 \cdot 22\ 576 = \mathbf{22\ 804 \text{ m}^2}$$

4. példa

Számítsuk ki az ábrán látható földrészlet területét!

A földrészlet térképről lement méretei, átszámolva terepi hosszakra:

$$a = 256,2 \text{ m}; b = 235,4 \text{ m}; c = 99,5 \text{ m}; \\ d = 189,4 \text{ m}; e = 112,2 \text{ m}$$

$$T = \frac{a \cdot c + b \cdot (d + e)}{2} = \frac{256,2 \cdot 99,5 + 235,4 \cdot (189,4 + 112,2)}{2} = \mathbf{4 \text{ ha } 8244 \text{ m}^2}$$

Számoljuk ki a javított területet a 2. példában meghatározott területváltozási együttható felhasználásával.

$$T_{jav} = \xi \cdot T = 1,010 \ 118 \cdot 4 \ 8244 = \mathbf{4 \text{ ha } 8732 \text{ m}^2}$$

4. példa

Területszámítás koordinátákból

$$T = \frac{\sum_{i=1}^n (y_{i+1} + y_i) \cdot (x_{i+1} - x_i)}{2} \quad t_{i,i+1} = \sqrt{(y_{i+1} - y_i)^2 + (x_{i+1} - x_i)^2}$$

(**Megjegyzés:** $i = n$ esetén $i+1 = 1$, vagyis az utolsó töréspontnál az utolsó utáni ismét az első töréspont lesz.)

a, Számítsuk ki alábbi, töréspontjainak koordinátaival adott földrészletek területét és a határoló oldalak hosszát!

Pontszám	Koordináták		Távolság
	Y	X	
2004	645 110,62	211 422,09	
2003	645 108,23	211 365,96	56,18
1013	645 066,13	211 378,12	43,82
1001	645 062,95	211 457,58	79,52
1002	645 111,68	211 454,93	48,80
2004	645 110,62	211 422,09	32,86
A földrészlet területe:			3835,118 80 $\approx$ 3835 m²

Figyelem: amennyiben fordított irányban végezzük a számítás, ellenkező előjelű, ám azonos abszolút értékű területet kapunk. Számítás közben a koordináták nem változó első néhány számjegyét elhagyhatjuk. Ennél a példánál tehát az $y = 645 \ 000$ és az $x = 211 \ 000$ levonható.

b, Számítsuk ki alábbi, töréspontjainak koordinátaival adott földrészletek területét és a határoló oldalak hosszát!

Pontszám	Koordináták		Távolság
	Y	X	
1013	634 066,13	232 378,12	
2003	634 108,23	232 365,96	43,82
2002	634 108,87	232 343,54	22,43
1012	634 068,33	232 342,03	40,57
1013	634 066,13	232 378,12	36,16
A földrészlet területe:			1201,255 10 $\approx$ 1201 m²

Ennél a példánál, számítás közben, az $y = 634\ 000$ és az $x = 232\ 300$ levonható.

c, Számítsuk ki alábbi, töréspontjainak koordinátaival adott földrészletek területét és a határoló oldalak hosszát!

Pontszám	Koordináták		Távolság
	Y	X	
2002	623 108,87	272 343,54	
2001	623 111,25	272 310,55	33,08
1011	623 069,83	272 307,67	41,52
1012	623 068,33	272 342,03	34,39
2002	623 108,87	272 343,54	40,57
A földrészlet területe:			1384,259 80 $\approx$ 1384 m²

Ennél a példánál, számítás közben, az $y = 623\ 000$ és az $x = 272\ 300$ levonható.

Krauter: Geodézia (379-390. oldal)